

Tóth Józsefre emlékezünk

Előszó a Modern Geográfia tematikus számához

Remembering József Tóth:

Preface to the Thematic Issue of Modern Geográfia

Pirisi, Gábor¹ – Tésits, Róbert²

2023. február 7-én volt Tóth József professzor úr halálának 10. évfordulója. A méltó megemlékezéshez folyóiratunk is hozzá kíván járulni. Abban, hogy a soron következő múltidéző írások éppen a Modern Geográfia tematikus számában jelennek meg, közrejátszik, hogy professzor úr lapunk alapítója is egyben.

Egy nagy ember örökségének kezelése mindig kényes kérdéseket vet fel. Magától értetődő, hogy a hátrahagyott közösség, részben őszinte tiszteletből és szeretetből, részben – némileg önzőbb, de talán megbocsátható módon – saját identitásának erősítése céljából ápolja, hirdeti, exponálja ezt az örökséget. Emlékhelyeket hoz létre, szimbólumokat teremt (lásd Pap Norbert tanulmányát is jelen számunkban), írott szavakat koptat – sokszor eleve közhellyé erodált szavakat. Ugyanakkor igyekszik valamilyen szinten távolodni is ettől az emlékösszlettől. Értékeli és újraértékeli az életművet, miközben megfogalmazza saját, eltérő krédóját. Egy kidőlő famatuzsálem (tessék, a közhellyé erodált képek) helyén hirtelen ott a lehetőség betölteni a teret azoknak, akiket nem temet maga alá a zuhanás. Ilyen értelemben a viszonyulás kettős: szeretettel ápolni, tisztelettel megőrizni, de őszintén értékelni és továbblépni, ha szükséges.

Márpedig továbblépni szükséges. A társadalomtudományok területén alkotóknak nem feltétlenül adatik meg az, ami mondjuk a fizikusoknak. Eredményeik, de még kérdésfeltevéseik sem függetlenek a tértől és az időtől. Ami akkor és ott érdekes és fontos kérdésnek látszott, évtizedekkel később relevanciáját veszítheti. Így a továbblépés, a meghaladás, adott esetben a mester tanainak történő ellentmondás szükségszerű és természetes a tudomány fejlődése és a tudományos műhely továbbélése érdekében. Tisztelettel emlékezni, de őszintén értékelni: ezen a vékony mezsgyén igyekszik egyensúlyozni ez a különszám. Amikor megfogalmazódott bennünk – és itt jelen sorok szerzői mellett ki kell emelni Fábrián Szabolcs Ákosnak, a Földrajzi és Földtudományi Intézet igazgatójának nevét is – a

¹ Associate professor, Head of Department, Institute of Geography and Earth Sciences, University of Pécs, H-7624, Pécs, Ifjúság u. 6. pirisig@gamma.ttk.pte.hu, ORCID: 000-0003-0179-3228

² Associate professor, Editor-in-chief, Institute of Geography and Earth Sciences, University of Pécs, H-7624, Pécs, Ifjúság u. 6. tesits.robert@gmail.com, +36 20 336 7611, ORCID: 0000-0002-9575-3309

gondolat, hogy Tóth József professzor halálának 10. évfordulójára különszámmal emlékezünk, akkor három szempontot fogalmaztunk meg elérendő célként.

Elsőként igyekeztünk meghatározni a *tudományos életműnek* azokat az elemeit, amelyek maradandók: amelyeket kutatva most is, és talán évek-évtizedek múltán is keletkeznek majd Tóth-hivatkozások, mert az újabb generációk is megkerülhetetlennek érzik szerepét. Alapvetően három írás fogant ebből – de mint látni fogjuk nem tisztán csak ebből – a megközelítésből. Dövényi Zoltán professzor urat, úgy is, mint Tóth József közvetlen utódját előbb a pécsi intézet, majd a doktori iskola élén, és ennél is fontosabb módon, mint a geográfia történetének jeles kutatóját arra kértük, hogy helyezze el Tóth Józsefet a magyar társadalomföldrajz mezőjén. Pap Norbert professzor úr és Trócsányi András dékán úr egyaránt testhezállónak gondolt feladatot kapott: előbbi a régió, utóbbi a várossá nyilvánítások kapcsán kellett, hogy megfogalmazza az életmű maradandó elemeit.

Ha az olvasó velünk tart és elmélyül ezekben az írásokban, akkor már megsejthet valamit a három fent említett szempont közül a másodikról is. Dövényi Zoltán írásában joggal hangsúlyozza, hogy a maga korában a magyar földrajz egyik kiemelkedő tudományos teljesítményt nyújtó alkajáról beszélünk, aki a megszokottnál gyorsabban lépdelt az akadémiai pálya grádicsain – bár makacsul megbotlott a legfelsőn – ugyanakkor ő sem képes és akarja elválasztani ezt a munkásságot a (tudományos) közéleti, intézményi és iskolateremtői vetülettől. Ez a szemlélet dominálja Pap Norbert és végső soron Trócsányi András és szerzőtársa hozzájárulásait is: Tóth József saját eredményeit igyekezett mindenkor egy intenzív közéleti diskurzus keretei közé illeszteni, szavakkal, tettekkel formálni a területi politikák különböző szintjeit és aspektusait.

Második szempontunk tehát a *szervezet- és kapcsolatrendszer* felvillantása volt. A fenti három írás ezen kérdéseket érintő megállapításain túl különszámunkban további két tanulmány elsősorban ennek a kérdésnek szenteli megállapításait. A szervezeti örökségből Wilhelm Zoltán tanulmánya az Ázsia Központ megalapítójaként emlékezik Tóth professzorra, Tarrósy István pedig a Pécsi Tudományegyetem külkapcsolatainak építőjeként. Nagyon fontos aspektus ez, nem csak azért, mert professzorunknak, aki komoly hírnevet szerzett magának az egyetem apparátusában, mint amolyan „bolyongó rektor”, jó geográfusként lételeme volt az utazás, hanem azért is, mert Tóth József sokat tett azért, hogy a mecsekaljai, talán némileg provinciális bányavárosból nemzetközi egyetemváros legyen. Ha valaki manapság Pécsen jártában-keltében ázsiai ételeket áruló boltot, indiai biciklis futárokat, „barber shop”-okat, vagy az Ifjúság úti betonos „dühöngőben” krikettet játszó pakisztániakat lát, érdemes arra is gondolni, hogy a magvak egyik elhintője éppen Tóth József volt.

A harmadik szempontunk a *tanítványok* megjelenítése volt: ez minden tisztelgésnek kötelező eleme, de Tóth József esetében talán a legvaskosabb azon pillérek közül, amelyek alátámasztják az életmű boltozatát. Minden szerzőnk, de a szerkesztőt is ide érthetjük, valamilyen módon Tóth-tanítványnak tekinthető. Ráadásul a tanítványoknak legalább három generációját képviselik: Dövényi Zoltán az elsőt, a békéscsabai kemény magot, Pap Norbert, Trócsányi András és Wilhelm Zoltán az első új pécsi doktorandusz-nemzedéket, Győri Ferenc és Pirisi Gábor a pécsi tanítványok második generációját. Közülük Győri Ferencet kértük fel arra, hogy készítsen leltárt a tanítványokról, hiszen maga is a mester inspirációjára foglalkozott magas szinten a tehetség, a táalentum térrel alkotott viszonyával.

Ő pedig, talán nem sértjük meg ezzel, „győriferis” alaposággal oldotta meg feladatát, egyszer és mindenkorra számszerűsítve a Tóth-féle doktoranduszok legendás tömegét.

Az írások terjedelmüket és műfajukat tekintve nem klasszikus értelemben vett szakcikkek, sokkal inkább rövid tanulmányok, pontosabban esszék, amelyek a szakirodalmi másodelemzések mellett elsősorban személyes emlékekre, tapasztalatokra épülnek. Ugyanakkor mindegyik tudományos igényességgel, precíz és fontos hivatkozásokkal, adott esetben statisztikai módszerekkel támogatva készült. Büszkén tárjuk őket most olvasóink elé, remélve, hogy az egyes tématerületek vagy a tudománytörténeti kutatásokat folytatók is profitálhatnak belőle. Úgy hisszük, maga Tóth József örömmel forgatná ezeket az oldalakat – valljuk be, szerette azokat az írásokat, amelyek Róla szólnak. De a hiúság végül is olyan hiba, amiben a legtöbb tudósember osztozik.

*Ez a mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 nemzetközi licen-
ce-feltételeinek megfelelően felhasználható. (CC BY-NC-ND 4.0)*

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

*This open access article may be used under the international license terms of Creative Commons
Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 (CC BY-NC-ND 4.0)*

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

